

US: Retroaktivna zaplemba premoženja z obratnim dokaznim bremenom je neustavna

Kot neustavno je ustavno sodišče razveljavilo določbo zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, s katero so poslanci leta 2011, v času razpadanja vlade **Boruta Pahorja**, za nazaj uzakonili možnost odvzema premoženja državljanu, ki ne dokaže zakonitosti pridobitve, in to za čas vse po letu 1990. Ustava prepoveduje retroaktivno veljavo zakonov. Dopustna je retroaktivnost le izjemoma, a takrat morajo biti izpolnjeni ostri pogoji, določa ustava. A tega predlagatelji niso niti poskusili izpolniti, je ugotovilo sodišče. Na pravila, da zakoni ne morejo veljati, dokler niso objavljeni, za nazaj torej, se poslanci pogosto požvižgajo. Nazadnje so se na to požvižgali pri rokohitrskem reševanju [problema otroške kardiologije](#).

Nabiranje točk razpadajoče koalicije

Zakon, katerega člen je razveljavilo ustavno sodišče, je odločno zagovarjal takratni šef zares Gregor Golobič, ki je pred odločanjem v tretjem branju povedal: "Mi smo veseli, da smo inicirali to debato, da je potem vlada stopila zraven, da je zakon izboljšala z mnogih vidikov. Veste, da je bilo tukaj veliko pravnih dilem, ki so razrešene na najboljši možen način ta hip." Foto: DZ

Državi po razveljavljenem zakonu iz leta 2011 ni bilo treba dokazati, da premoženje iz časa pred veljavo zakona izvira iz nezakonite dejavnosti: zadoščala je ocena tožilstva o očitnem nesorazmerju med prihodki in premoženjem. Domnevo tožilstva je moral pred sodiščem spodbiti tisti, ki mu odvzemajo premoženje, ker ga ima po oceni tožilcev preveč. Če mu to ni uspelo, bi premoženje postalo last države. Takšnega zakona leta 2011 ni predlagala vlada, kar je običajna za resne projekte. Šlo je za poslanski zakon. Ti so pogosto namenjeni nabiranju političnih točk. Spremembo so predlagali poslanci leve sredine, prvi podpisnik je bil **Franco Juri**. Skupaj je junija 2011 predlog podpisalo 39 poslancev Zares, LDS, Desus, SD in nepovezanih. Torej koalicije, ki je takrat že razpadala,

posledice razpada so bile prve v seriji kar treh predčasnih volitev. Zadnje so bile letos. Poslanskemu zakonu je pri glasovanjih, čeprav je na kršitev ustave opozarjala zakonodajno pravna služba, državni svet pa je izglasoval tudi veto, nasprotovala le nacionalna stranka SNS **Zmaga Jelinčiča**. Retroaktivno veljavo, a le za nekaj let nazaj, so predlagali že predlagatelji iz leve sredine čisto na začetku, na predlog SDS **Janeza Janše** pa so to obdobje razširili na čas po letu 1990 kar v odboru, ki je o zakonu razpravljajal pred odločanjem državnega zbora.

Frizerka in draga hiša in avtomobili

Zakon je ustavno sodišče presojalo na zahtevo frizerke **Vlaste Mrčinko** iz Ptuja, njen partner nekdanji policist **Aleksander Vrbnjak** je bil zaradi vpletenosti v trgovino z mamili obsojen na zaporno kazen, a pozneje oproščen. V postopku je Mrčinkovi uspelo dokazati, da je do pol milijona evrov premoženja, tudi do luksuzne hiše z bazenom in rabe luksuznih avtomobilov, prišla zakonito in je preprečila zaseg premoženja, a je pri sporu, da je zakon neustaven, vztrajala in uspela. Kot frizerka poslovna ni bila zelo uspešna, a premoženje je z Vrbnjakom imela že od prej, je trdila na sodišču.

Ustavno sodišče pri razveljavitvi veljave zakona tudi za čas, ko še ni bil objavljen, za odvzem premoženja, katerega zakonitosti izvora lastnik sam ne dokaže, ni bilo složno. Iz sojenja se je izločila **Špelca Mežnar**. Za razveljavitev člena je bilo šest sodnikov, dva , **Etelka Korpič – Horvat** in **Matej Accetto**, pa proti. Za razveljavitev so glasovali: **Jadranka Sovdat, Dunja Jadek Pensa, Klemen Jaklič, Rajko Knez, Marijan Pavčnik** in **Marko Šorli**.

Celotna sodba z ločenimi mnenji je dostopna [na povezavi tukaj](#).

Sodba pa je takšna:

Sodnika, ki sta bila proti, sta v ločenih mnenjih med drugim zapisala:

Matej Accetto: Odločba je močno posegla v pristojnost zakonodajalca, da – podobno kot zakonodajalci v številnih drugih državah po svetu – opravi presojo o (sedanjih in preteklih) okoliščinah, ki v določenih primerih narekujejo uvedbo civilnega postopka odvzema nezakonitega izvora kot potrebnega ukrepa za spopad z določenimi hujšimi oblikami kriminalitete, presojo, ki bi se nato soočila z drugimi ustavno varovanimi dobrinami v okviru presoje z vidika 2. člena Ustave. Odločba je zakonodajalcu vsekakor pristrigla peruti. Bojim se, da preveč.

Etelka Korpič-Horvat: »Lahko rečem, da bo sprejeta odločba Ustavnega sodišča, da gre za pravo retroaktivnost in s strogo presojo, da posebna javna korist za povratno veljavo zakona ni izkazana, učinkovala tako, da bo "oprala" premoženja, ki so bila do razveljavitve navedene zakonske določbe (deloma ali v celoti) nezakonitega izvora.

Zagovornik večinske odločitve in sodnik poročevalec pa:

Klemen Jaklič: Javna korist, ki se zahteva za povratno veljavo, je (tudi z vidika primerjalne ustavnosodne doktrine, npr. nemške) prav posebna javna korist, ki ni splošna, ampak je po naravi stvari zvezana s preteklostjo in je zato ni mogoče doseči drugače kot samo preko povratne veljave zakona. Takšna posebna javna korist se npr. pojavi v primerih, ko pride do družbenih sprememb iz nedemokratskega v demokratični sistem in se pojavi potreba po nujni popravi preteklih krivic (hujših kršitev človekovih pravic), brez česar ne bi bilo mogoče vzpostaviti vzdržnega demokratičnega sobivanja. Poprave krivic iz preteklega nedemokratskega sistema, torej za nazaj, včasih po naravi stvari ni mogoče zagotoviti drugače kot ravno s povratno veljavo. Tu vidimo razliko med tovrstno, prav

povratno veljavo utemeljujočo javno koristjo, in splošno javno koristjo, kot je npr. zatiranje bolj ali manj običajne stopnje nezaželenih ravnanj v demokratični družbi. Poleg pogoja posebne javne koristi, ki v primeru ZOPNI torej ni izpolnjen (že to pa zadostuje za njegovo protiustavnost), je sporen tudi izrecni ustavni pogoj, ki pravi, da imajo lahko povratni učinek zgolj »posamezne določbe« zakona. Z drugimi besedami, zakon kot celota naj ne bi veljal za nazaj. Točno to pa se je v tem primeru zgodilo. Zaradi 57. člena ZOPNI se vse določbe zakona v celoti uporabljajo tudi za nazaj. To velja tako za določbe o začetku finančne preiskave kot za določbe o opredelitvi premoženja nezakonitega izvora, za določbe o zavarovanju premoženja ter odvzemu le-tega, za vse procesne predpostavke, izvršilni del določb zakona, itd. Ustavodajalec, ki je izrecno predpisal pogoj, da lahko za nazaj veljajo le »posamezne določbe« zakona, prav gotovo ni nameraval dopustiti takšne povratne veljave celotnega zakona. Drži, da ZOPNI velja tudi za naprej. Toda problem je v tem, da prav vse (in ne zgolj »posamezne«) njegove določbe v celoti veljajo tudi za nazaj! Četudi bi torej ZOPNI prestal pogoj javne koristi (pa ga ni), ne bi prestal ustavnosodne presoje glede pogoja, da zakon kot celota ne more veljati za nazaj.

Iz državnega sveta so se na dogajanje izvali z izjavo v kateri so med drugim opozorili, da so se leta 2011 odločili za veto na ta zakon tudi zaradi neskladnosti tega zakona z ustavo, ker predvideva retroaktivno uporabo, torej za nazaj, za primere, ko zakon še ni bil sprejet. Iz državnega sveta so zapisali: "Poslanci državnega zbora so se zaradi izglasovanega veta na ta zakon ostro odzvali. Menili so, da s tem državni svet blokira »protitajkunski zakon« in da je njegovo ravnanje neodgovorno. Zakon so v postopku ponovnega odločanja sprejeli s kar 71 glasovi. Sedem let po vetu državnega sveta je ustavno sodišče razveljavilo retroaktivno veljavo tega zakona, ker ni v skladu z ustavo." Iz državnega sveta ponovno opozarjajo, da je škod, ker ne morejo doseči popravkov posameznih členov, z vetom lahko ustavijo le veljavnost spremembe zakona v celoti.

Zapisali so:

“Če bi državni zbor v postopku ponovnega odločanja lahko odpravil prvi odstavek 57. člena zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, ki je določal retroaktivno veljavo, bi državljanke in državljanji prihranili vse stroške postopkov državnih organov, ki so bili protiustavno vodeni za nazaj, in obresti, ki jih bo Slovenija morala izplačati zaradi kršitve ustave.”

.